

prakticky opomenuta, ačkoli teorie posloupnosti je užitečná pro diskusi o příčinnosti (jež v *Treatise* následuje po druhé části). Vzhledem k těmto rozdílům nepřekvapí zjištění, že v *Enquiry* nenajdeme ani pojednání o ideji existence.

Domnívám se, že všechno, co jsme až dosud uvedli k problematice prostoru a času, přesvědčuje alespoň o tom, že Hume měl dost důvodů vyhnout se jí v díle, kterým si chtěl získat literární slávu. Jelikož ale výchozí principy *Treatise* neopustil, pak by s největší pravděpodobností nemohl ani v *Enquiry* dojít k podstatně jiným závěrům, kdyby se byl i zde zabýval stejným předmětem a stejně podrobně.

## VĚDĚNÍ A KAUZÁLNÍ INFERENCE

Třetí část *Treatise* je rozdělena do šestnácti oddílů a představuje typicky humovské zkoumání či spíše pátrání po zdrojích naší ideje kauzálního vztahu. Humovy závěry o příčinnosti se všeobecně považují za jeho nejvýznamnější a nejpůvodnější objevy. V *Treatise* jsou obaleny v předivu pronikavých psychologických analýz zabírajících okolo stovky stránek.

Podle Huma je základní vlastností filosofických relací srovnávání (viz /77/, s. 13) a „Veškeré rozvažování není ničím jiným než *srovnáváním* a odhalováním oněch vztahů, ať stálých nebo nestálých, jež spolu mají dva či více předmětů.“ (/77/, s. 73) První oddíl – O věděni – Hume proto začíná rozdělením sedmi druhů filosofických relací do dvou skupin vztahů – jsou to „ty, které plně závisí na idejích, jež spolu srovnáváme, a ty, které se mohou měnit bez jakýchkoli změn v idejích“. (/77/, s. 69) Pouze podobnost, protikladnost, stupně vlastností a kvantitativní nebo číselné poměry jsou dány samými idejemi a jsou tedy předmětem věděni a jistoty. Totéž však nelze říci o zbývajících relacích, tj. o prostorových vztazích (vzdálenost, styčnost), totožnosti a příčinnosti, jež podle Humova mínění nejsou založeny na idejích. Uvádí několik příkladů na podporu tohoto názoru a dále člení první skupinu relací: dokonalé přesnosti dosa-

